

De hobbyavond

Op elke 1e maandag van de maand is er een hobbyavond in De Reenske Compagnie aan de Tak van Poortvlietstraat 361 te Hoogezand. Aanvang is om 19.45 uur.

De komende hobbyavond is op : maandag 5 januari 2004

Vanavond wordt de uitslag van de huiskeuring gepresenteerd. Eric Boonstra zal zijn bevindingen over onze aquaria binnen de verenigingen laten horen en zien.

Daarnaast zal Nomi verslag doen van de keuring van de instellingsbakken die worden verzorgd door onze leden.

Kortom een spannende avond want de winnaar(s) zullen op 10 en 11 januari meedoen aan de Districtskeuring.

Noteer vast in uw agenda:

Op zaterdagavond 6 maart aanstaande zal de uitslag van de Districtskeuring plaatsvinden in Heerenveen. Deze zal worden gepresenteerd door Henk Veenstra.

Van de voorzitter,

Zoals de meesten van jullie wel weten hebben wij ook een zeeaquarium, waarin we het afgelopen jaar verschrikkelijk veel last hadden van paarse flap (dit is het zusje van blauwe alg in zoetwater), en op een gegeven moment begonnen we steeds meer vissen te missen. De flap hebben we nu aardig onder controle want de oorzaak hiervan was een teveel aan fosfaat, waar dit precies vandaan kwam is niet helemaal duidelijk, maar waarschijnlijk van filterkool. Maar voordat je het fosfaat kwijt bent ben je een jaar verder want het zit dus in alles opgehoopt, filtermateriaal, stenen, koraalzand etc. Dit is dus nu aardig in de hand te houden.

Het verdwijnen van de vissen kwam waarschijnlijk doordat we met het levende steen ook een aantal krabben hebben meegekregen, die in de loop van de tijd aardig gegroeid zijn en die we ervan verdenken dat ze af en toe een visje als lunch namen. Maar krijg ze er maar eens uit! We hebben toen maar besloten om het gehele aquarium leeg te halen (+/- 600 liter water, 100 kg steen en ong. 50 L koraalzand), en ook de onderste laag stenen (zgn maansteen) te vervangen door oud levendsteen. Het was dus een aardige puinhoop in de woonkamer; 3 tijdelijke aquaria voor de vissen en de lageredieren, 9 jerrycans á 25L voor de opslag van het water, een vat met 150L vers zeewater, diverse emmers met zand, slangen, pompen etc. etc. Gelukkig hadden we de hulp van Hans en Anneke, al vond Anneke de krabben niet zo geweldig! We dachten dat we er drie hadden, maar het bleken er vier te wezen. De grootste had een schild van ong. 4cm, een aardige jongen (of meisje) dus voor een aquarium. Ze liggen

dus nu in de diepvries om gedetermineerd te worden door Giny (leek haar wel leuk). Na 9 uur stevig doorweken was het aquarium weer gevuld en konden de overgebleven vissen en garnalen weer terug in hun aquarium, het was natuurlijk wel weer wennen voor ze want de inrichting was wel wat veranderd. Nu, anderhalve week later ziet het er allemaal weer netjes uit, en beginnen we weer te denken aan uitbreiding van het aantal dieren, maar dit zal stapsgewijs gebeuren.

Zo zie je maar weer, het leven van een aquariaan gaat niet altijd over rozen, heb je zelf ook eens iets leuks of minder leuk meegemaakt laat het ons dan eens weten door een stukje te schrijven voor ons maandblad.

Nico

Van de secretaris

Afgelopen hobbyavond was Theo Verheij te gast. Theo is voorzitter van 'De Natuurvrienden' in Zwolle, maar sinds kort ook lid van het hoofdbestuur van de NBAT. In de vereniging is Theo de drijvende kracht achter de technische commissie. Dit is dan ook de reden dat hij zeer gedreven en enthousiast kan vertellen over LICHT.

In vergelijking tot de tropen is het hier in Nederland slecht gesteld met het licht. Is er op een redelijke dag in de tropen sprake van 140.000 lumen lichtintensiteit kunnen wij op onze heetste en zonnigste dag van het jaar maximaal 80.000 lumen halen. Leidraad van de stelling van Theo is dan ook dat er nooit teveel licht boven een plantenaquarium staat.

We zagen vele dia's met beelden (vooral uit Azië) waarop zichtbaar was dat de planten in de natuur groeien op plaatsen waar het licht doordringt en daarnaast niet. Wat ook nodig is voor goed groeiende planten is stroming van het water. Op vele dia's was te zien dat in stromende beken veel meer planten groeiden dan in stilstaande poelen. Zuurstofgebrek zorgt voor slechte groei en vooral veel algen.

Technisch gezien is Theo voorstander van hele gewone TL buizen van de Doe-het-zelf-centra. Deze geven de meeste lumen-opbrengst. Hij gaf ook aan dat een ronde voorruit in een aquarium (die tegenwoordig veel te koop zijn) werkt als een prisma tav het buitenlicht. Dus veel licht (ook voor zogenaamde schaduwplanten) is volgens Theo het beste recept voor een goed plantenaquarium.

Theo deed ons nog het idee aan de hand om een keer samen naar het westen des lands te gaan om daar planten te gaan kopen bij een kweker die alleen voor verenigingen kweekt. Dit houden we in ons achterhoofd.

Nomi

Het werk vóór de uitslag van de Huiskeuring

Zoals afgesproken gingen we ook dit jaar eerder dan vroeger op pad om iedereen te bezoeken die zich opgegeven had voor de huiskeuring. Het jaarlijks terugkerend evenement trok dit jaar 11 deelnemers. Martin Koetze reed met de keurmeester een rondje dat hij zelf in elkaar had mogen zetten. Er vlak vooraan kwamen Peter en Pieter langs voor de nodige plaatjes. Alles liep op rolletjes. Dat hoort ook wel zo als je al zoveel jaren de keuring organiseert hoor ik U al denken. Vergis je niet! Zo vanzelfsprekend is het allemaal niet. Ga je onvoorbereid de mensen langs dan wacht er een chaos. Alles moet tot in de puntjes worden gepland. En dat had Martin goed voor elkaar. Alle begin is moeilijk zeggen ze wel eens. Dat is het ook, maar het was aan het eindresultaat niet af te lezen.

Ik ga mij vanaf nu uitsluitend even richten op de werkzaamheden van de video en foto makers. Dat van de keurmeester moet nog even geheim blijven vind U ook niet.

Ik doe het nu al een groot aantal jaren dat plaatjes schieten van bakken. Peter is ook al een groot aantal jaren van de partij. Eerst waren het alleen dia's Dat is een heel gepuzzel om de juiste omstandigheden te meten en het dan goed op de dia te krijgen. Maar het tijdperk van de dia's lijkt voorbij. Het moet nu allemaal digitaal. Dat maakt het eerlijk gezegd een beetje makkelijker. Bij een dia moet het in een keer raak zijn. Als het niet raak is zie je het later bij de uitslag overduidelijk weer terug. Met digitaal kun je wat meer sjoemelen. Dat wil natuurlijk niet zeggen dat je maar wat kunt aan-rotzooien. Het blijft concentreren. Voor diegenen onder U die graag willen weten hoe dat nou allemaal in zijn werk gaat heb ik dit stukje geschreven.

Wat nemen we mee?

2 digitale fotocamera's (altijd 1 op reserve voor het geval de andere onverhoeds kuren krijgt.)

2 video camera's (altijd 1 op reserve voor het geval de andere onverhoeds kuren krijgt.) 2 maal een statief. Dat is uitsluitend om praktische redenen. Het werkt sneller als je elk je eigen statief hebt. Genoeg geheugen kaartjes en bandjes om alles op te kunnen slaan. Ik had aan foto's zo'n 94 Mb vol en ik heb geen idee hoeveel Peter vol had. Verder hadden we bij ons: Polarisatiefilter (voor eventuele spiegelingen), voorzet macrofilters, laad apparatuur voor batterijen en accu's, Heel veel (oplaadbare) batterijen en accu's en "last but not least" het lijstje met deelnemers. Peter en ik doen altijd ons uiterste best om de lijst zoveel mogelijk te husselen. Dat ging dit jaar helemaal fout. Uiteindelijk moesten we precies volgens de originele lijst te werk. (goed zo Koetze)

We hebben ook een rolverdeling. Peter maakt de dia's en ik de video. Nou hoor ik U al denken. "ze deden toch geen dia's?" Ja maar ik bedoel dat Peter de digitale foto's maakt die straks de dia's zullen voorstellen. Hoe dat allemaal gaat leest U straks.

De "dia's" die we maken hebben een standaard formaat. Een met de hele bak (zo veel mogelijk recht van voren), een van de linker zijde en dan een van de rechter zijde. Als er iets heel speciaals is willen we nog wel eens afwijken. Dan komt er een detailtje op de kiek.

Belangrijke aandachtspunten: Belichting en scherpte van de foto. Natuurlijk moet ook alles erop staan.

Voor de video moet er een goed overzicht van de bak zijn. Ik doe altijd van links naar rechts een langzame PAN zoals ze dat noemen. Zo'n 4 tot 5 minuten film is voldoende. Dat lijkt heel weinig maar als je 11 bakken hebt is het inclusief intro etc toch al gauw een uur. Het grootste probleem is vaak dat je van iedereen evenveel moet hebben. Het is geen geheim dat er in de ene bak meer te zien is dan in de andere. Ik doe altijd mijn best om iedereen ongeveer een gelijk aantal minuten te geven. Soms faal ik. Dan heb ik gewoon te weinig. Vooral als er ook nog slechte stukjes uit moeten kom ik soms verkeerd uit.

Ik maak heel vaak beelden met een stilstaande camera. Ik ZOOM bijna nooit want dat komt erg onrustig over. Zo heel af en toe voor de afwisseling.

De vissen is het moeilijkst. Dat doe ik vaak uit de hand. Zittend op een stoel en de armen steunend op de knieën of tegen de borst probeer ik de vissen te volgen. Ze goed scherp in beeld houden is dan een hele kunst. Vooral bij een drukken bak heb ik het ook vaak druk. Met al dat ruwe materiaal gaan we dan aan de slag.

De foto's die we maken hebben een resolutie van ongeveer 2000 x 1500.

Dat is als uitgangsmateriaal voor een Video of DVD ruim voldoende. (eigenlijk veel te groot).

De resolutie van een VHS band is 384 x 288 en van een Super VHS is dat 768 x 576. Een VCD is 352 x 240, een SVCD is 480 x 480 en een DVD is 720 x 480 pixels groot. Het DV formaat dat bij mij de computer ingaat is net als het SVHS 768 x 576 puntjes groot.

Misschien wist U het nog niet maar de video voor de aquarium vereniging wordt al heel lang met behulp van een computer samen gesteld. In eerste instantie alleen de tussenbeelden maar laten toen het Pentium tijdperk was aangebroken ging dat in zijn geheel hop de computer in. Nu lijkt dat met alle middelen die er heden ten dage voor zijn een eitje maar U mag best weten dat was het in de begin jaren echt helemaal niet. Je moest alles zelf uitvinden en het kiezen van de goede programma's was meer geluk dan wijsheid. Ik heb altijd heel veel geluk gehad. Toch is video op de computer nog steeds hogere computerkunde. Als leek kun je er beter niet aan beginnen want dat wordt een teleurstelling. Ik werk met een video digitaliseer kaart van Pinnacle (dat hete vroeger Miro) de software die ik gebruikt is in hoofdzaak Adobe Premiere 6.5 (legaal natuurlijk). Daarmee kun je alles wat je wilt doen op video gebied.. Het programma kan ook meteen een VCD, SVCD of een DVD formaat voor je uitrekenen. Dat kost tijd maar lang niet zoveel als vroeger. VCD en SVCD vind ik persoonlijk niet zo geweldig. Het is "behelpen". De DVD kwaliteit is goed. Vooral als je de compressie niet te hoog neemt. Liefst 1 uurje op een DVD.. Als de film is uitgerekend kun je hem op band of op DVD zetten. We doen het nu op DVD. Dat is veel makkelijker want dan hoeft je niet te slepen met videorecorders en zo.

Ik heb erg lopen worstelen om een goed en flexibel (en natuurlijk ook goedkoop) programma te vinden om het geheel op DVD te branden. Mijn eerste keuze was tot voor kort Ulead movie factory, maar ik was te beperkt. Ik probeer nu Nero burning 6.0 uit en ik heb het gevoel dat het wat flexibeler is. Zo heeft iedereen zijn voorkeuren. Ik hoop dat het laatste deel niet te veel heeft verveeld, maar dat technische gedoe hoort (juist hier) erbij!

Pieter Medema

Overpeinzingen bij een Tanganyika-aquarium

Overgenomen van AV Minor-Rasbora-Combinatie

Sinds enige tijd bezit ik een speciaal-aquarium met vissen uit het Tanganyikameer.

De eerste aanzet werd gedaan met zestal Paracyprichromis nigripinnis, gekocht als nakweek op de Aqua-Terra markt te Veenendaal.

Omdat het oorspronkelijke aquarium nog niet gereed was, werden deze vissen ondergebracht in een bak van 80 x 30 x 30 cm. op zolder.

Bij aanschaf waren deze 6 dieren allen even groot, maar na verloop van enige maanden

groeiden enkele exemplaren harder dan de rest, zelfs een exemplaar groeide helemaal niet en bleef dezelfde grootte houden als bij de aanschaf. Na nog enkele maanden verder was er een duidelijke rangorde bij de zes vissen ontstaan die af te lezen was aan de grootte van de dieren. Een onderscheid in mannen en vrouwen was nog niet mogelijk. En de vis die het laagst in rangorde was wilde niet groeien en bleef een klein exemplaar.

Om dit te doorbreken werd dit kleine exemplaar overgezet in een andere bak, waarin zich een viertal *Neolamprologus caudopunctatus* bevonden en zie ook hij groeide nu wel en had binnen enkele maanden zijn achterstand op de andere ingehaald. Blijkbaar heerst er in een groep, hoe klein ook, een duidelijke rangorde, waarbij een exemplaar als de leider optreedt en de anderen in volgorde hier achteraan schuiven. Ik ben toch wel benieuwd hoe ze zich, als ze in hun definitief onderkomen zitten met andere Tanganyika-cichliden, gaan ontwikkelen.

Eindelijk is het dan zo ver. Mijn aquarium is zover gereed dat het ingericht kan gaan worden. Omdat er in het Tanganyika-meer veel stenen voorkomen, wordt de bak ingericht met de nodige brokken steen van diverse soorten en afmetingen. Maar omdat de bak niet zo groot is, 130 x 50 x 45 cm., is de keuze van de grootte van de stenen hieraan aangepast. De bruto inhoud van mijn aquarium is ongeveer 300 liter. Elke steen die er in gaat neemt de plaats in van water. Wordt de bak nu voor de helft gevuld met stenen, dan heb ik nog maar zo'n 150 liter water netto over.

Ik moet dus erg schipperen met de grootte en de hoeveelheid van de stenen, om te zorgen dat er zo veel mogelijk water overblijft. Ook uit waterbesparing is gekozen voor een, slechts 1 a 1,5 cm dikke, achter- en zij wand. Alhoewel de kleur niet zo erg mooi met de gebruikte stenen overeenkomt, ze geven eigenlijk een onnatuurlijke indruk. Maar de achter- en zijwanden zijn nu eenmaal ingeplakt, dus dit is een kwestie van jammer.

Na het inrichten werd verder aan de bevolking gewerkt. Ik had reeds 6 stuks *Paracyprichromis nigrininnis* en nog 2 stuks *Neolamprologus caudopunctatus*.

Deze werden aangevuld met 2 stuks *Neolamprologus leleupi* en 2 stuks *Julidochromis regani*. De grootte van de bak laat niet toe dat er vissen in komen die groter zijn dan ongeveer 8 cm., wat een hele beperking geeft aan de soortkeuze van de vissen.

Bij mijn *Paracyprichromis nigripinnis* ontpopte zich na enige tijd 3 mannen en 3 vrouwen. Het bleek dat het achterblijvertje ook uitgroeide tot een mannelijk exemplaar. Ook werd een begin gemaakt met de aanschaf van een aantal slakkenhuisbewoners, t.w. 8 stuks *Neolamprologus multifasciatus* en 5 stuks *Lamprologus ocellatus*. Hierbij werden zo'n 30 slakkenhuizen in de bak geplaatst, als onderkomen voor deze vissen.

Alleen de 8 *Neolamprologus multifasciatus* claimden alle slakkenhuizen, zodat er voor de *Lamprologus ocellatus* geen slakkenhuis meer overbleef. Waarschijnlijk is de bak te klein voor beide soorten of de bak is niet op de juiste wijze ingericht of de ene groep is te klein in vergelijking met de andere groep.

In de tussentijd werden er ook nog een 3-tal *Cyprichromis leptosoma*-mannen aangeschaft en enkele weken later van dezelfde soort een 3 -tal vrouwen, het geheel werd gecompleteerd met een drietal *Synodontis petricola*.

Over het gedrag van de diverse soorten het volgende.

De man *Julidochromis regani* is een kring, hij terroriseert de gehele bevolking van het aquarium, maar vooral de *Neolamprologus multifasciatus* moeten het ontgelden. Het vrouwtje is meestal niet zichtbaar en houdt zich tussen de stenen op.

De *Neolamprologus leleupi* -man is een echte graver, hij heeft een hok voor zichzelf en het vrouwtje uitgegraven. Wordt, bij het normale onderhoud, dit hok weer gedeeltelijk dichtgegooid, dat sleept hij net zo lang met zand, met als resultaat, een hele berg tegen de voorruit.

De haring-cichliden doen inderdaad precies dat wat er in de literatuur over wordt geschreven.

De 3 *Cyprichromis leptosoma*-mannen hebben ieder een z.g. waterkolom als territorium bezet

en de *Paracyprichromis nigrininnis* hebben ieder een ruimte tussen de stenen als hun huis geannexeerd. De vrouwtjes van beide soorten verblijven dikwijls als groep in de bak en hebben geen vaste plaats.

Zoals reeds eerder opgemerkt zijn de twee soorten slakkenhuisbewoners niet erg tolerant ten opzichte van elkaar.

De 8 *Neolamprologus multifasciatus* zijn duidelijk de baas over alle slakkenhuizen, want de *Lamprologus ocellatus* zijn niet in staat om een slakkenhuis als hun huis in gebruik te nemen. Mogelijke redenen van dit gedrag zijn reeds eerder genoemd.

De drie mannen *Cyprichromis leptosoma* zijn er met een gele staart. Volgens de literatuur zijn er een groot aantal van deze dieren die een afwijkend kleurenpatroon hebben, al naar gelang de vindplaatsen. De drie aangeschafte vrouwen die weinig kleuren vertonen gaan niet in op het baltsen van de mannetjes. Waarschijnlijk is het kleurenuiterlijk niet in overeenstemming met die de vrouwtjes als zodanig herkennen als hun partner. Ik verwacht dan ook geen eitjes van deze groep. Van de *Paracyprichromis nigripinnis* daar en tegen worden regelmatig eieren in de bek van de vrouwtjes waargenomen, alleen, mede gezien de visbezetting van het aquarium, is er nog nooit een van deze nakweek in leven kunnen blijven, ondanks dat er toch voldoende schuilgelegenheid in het aquarium aanwezig is.

Van de *Neolamprologus multifasciatus*, die het gehele slakkenkerkhof in gebruik hebben genomen, worden regelmatig kleine visjes in de slakkenhuizen ontdekt. Alleen hier blijft het bij, ze worden niet groter, althans ik zie geen grotere exemplaren. Nu is het wel zo dat de *Julidochromis regani*-man regelmatig deze slakkenhuizen afzoekt, waarschijnlijk is hij toch wel de boosdoener van het consumeren van de jongen van de *Neolamprologus multifasciatus*. De *Synodontus petricola* zijn de vreedzaamste vissen in de bak. Aangezien het schemerdieren zijn komen ze alleen 's-avonds te voorschijn.

De beplanting van een Tanganyika-aquarium is toch wel een moeilijke zaak. Afgezien van een tweetal kosmopolieten onder de waterplanten, t.w. *Ceratophyllum demersum* (Hoornblad) en *Vallisneria spiralis* worden in het meer ook de soorten *Potamogeton pectinatus* en *Potamogeton schweinfurthii* gevonden. En volgens Ch. Kasselmann zijn ook nog enkele andere soorten, zoals *Hydrilla verticillata* en *Najas horrida* in het meer aanwezig. Het probleem is echter om deze planten te bemachtigen, want in de handel worden ze niet aangeboden.

Met de *Vallisneria* heb ik enige problemen gehad. De juiste soort n.l. *Vallisneria spiralis* is toch wel moeilijk verkrijgbaar. Niet alles wat onder deze naam in de handel is dekt de lading.

Mijn vierde aanschaf blijkt nu de juiste te zijn, alhoewel de groei nog te wensen overlaat, blijven deze toch wel in leven, wat bij de vorige drie soorten niet het geval was.

Maar om dit verhaal af te ronden. Denk niet dat een z.g. keienbak simpel is om te onderhouden, mij lijkt een plantenbak zelfs gemakkelijker. Ze vragen veel meer onderhoud dan een plantenbak, een betere filtering en de inrichting gaat dikwijls ook niet van een leien dakje. Toch geven de vissen in zo'n aquarium een hoop interessants te zien, toch zeker omdat er erg weinig over wordt en is geschreven, alles wat je meemaakt is bijna nieuw.

De man Julidochromis regani is een kreng